

איך יכול האדם לשמור על אופטימיות גבוהה בכל מצב ובכל מקרה!!!

« גם כשאינו חסר רק... חיתוך הראש, אל יתייאש!!! »

והנה, אי' בגמ' (ברכות י.) 'בימים ההם חלה חזקיהו למות, ויבוא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו' (מלכים ב' כ, א. ישעיה לח, א), כבר נגזרה עליך גזירה. אמר לו, בן אמוץ, כלה נבואתך וצא, כך מקובלני מבית אבי אבא, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים". ופירוש רש"י, "מבית אבי אבא, דוד, שראה את המלאך וחרבו שלופה בידו, בסוף ספר שמואל (ב' כד), ולא מנע עצמו מן הרחמים", עכ"ל.

ולכאורה קשה, הרי שם לא היה החרב מונחת על צווארו כי אם על ירושלים, וכמו שכתוב בדברי הימים וישא דויד את עיניו וירא את מלאך ה' עמד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים (דברי הימים א' כא, טז), ואם כן, מנין למדו שאפילו מונחת על צווארו ממש, ג"כ אל יתייאש מן הרחמים.

אלא פירוש הגר"א זצ"ל (בספרו 'דברי אליהו') וז"ל: 'וי"ל דאבי אבא היינו יהושפט, שכתוב בו ויהי כראות שרי הרקב את יהושפט והמה אמרו מלך ישראל הוא ויסבו עליו להלחם ויזעק יהושפט וה' עזרו ויסיתם אלקים ממנו (דברי הימים ב' יח, לא), ואי' בירושלמי פרק הרואה (ברכות פ"ט ה"א), וז"ל: 'רבי פנחס בשם רבי תנחום בר חנילאי אמר, בשר ודם יש לו פטרון (שומר), יבואו שונאים ותפסו אותו (אם-יבואו שונאים ויתפסו אותו) עד דצווה ליה עד דהוא נפק (-עד שהאדם צועק והשומר יוצא) ערבית חרבא על דקליה וקטליה יתיה (-כבר יוצא החרב והורג אותו). אבל הקב"ה הציל את יהושפט מחרב ארם שנאמר ויסבו עליו להלחם (שם) שהיה החרב מונח על צווארו ולא היה חסר אלא חיתותך הראש, ויסיתם אלוקים ממנו וכו', עכ"ל הגמ' והשתא אתי שפיר מה שאמר חזקיהו כך מקובלני מבית אבי אבא, רצונו לומר יהושפט וכו', עכ"ל הגר"א.

מסופר, שכאשר הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל חלה את חליו האחרון, והיה במצב חמור, עודדו מאן שהוא בהזכירו את דברי החז"ל שאפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים, אמר לו רבי שמואל כי זה לא נאמר כאשר החרב כבר חותכת בצוואר.

כאשר סיפרוהו להגאון רבי שלמה זלמן אורבאך זצ"ל, חלק עליו נחרצות ואמר, שאפי' כאשר החרב כבר חותכת בצוואר עכ"ז אל יתייאש מן הרחמים. והביא לכך ראיה ניצחת באמרו, הרי מקור הדברים הם מחזקיהו המלך וכנ"ל, ושם הרי אמרו חז"ל (ב"ר פס"ה), 'חזקיהו חידש חולי שנתרפא וכו', כלומר, עד חזקיהו המלך לא היה מצב שחולה אנוש העומד למות שיתרפא, ומאו נתחדש ענין כזה, שאפשר לקום מחולי. וא"כ הרי אין לך חרב חותכת בתוך הבשר יותר מחולי חזקיהו, אשר לא קם אדם ממנו מעולם, ואעפ"כ עמד חזקיהו בתפילה ונתרפא, וחי עוד חמש עשרה שנה, וא"כ ברור שלעולם אסור להתייאש מן הרחמים.

« המחשה של 'חרב חדה מונחת על צווארו' »

בספר נס ההצלה של ישיבת מיר, מובא המחשה נפלאה של מרן הגרי"ו הלוי זצ"ל, שמאיר באור יקרות את מאמר חז"ל אלו.

« הקב"ה מצילנו מתחת ידם ממש!!! »

בהגדה אומרים 'והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם". ובהגדת שיח יצחק כתב לד"יק בשם החתם סופר על הלשון 'מצילנו מידם', לכא' תיבת 'מידם' מיותרת.

וביאר ביאור נחמד, שהנה, ישנם שני דרכים איך הקב"ה יכול להושיע לבני אדם. הישועה יכולה לבא ממש בהתחלה, עוד לפני שניכר גודל הצרה, או גם כשכבר ניכר גודל הצרה, אבל הישועה באה באופן טבעי, שאינו ניכר כ"כ שהיה כאן התערבות שמימית להוציאם מן הצרה.

ולעומת זה, יתכן שהישועה תבא אחרי שכבר נמצאים עמוק בתוך הצרה, והקב"ה מצילם בדרך נס, באופן שכולם יכירו גבורותיו של הקב"ה. וזהו דרכו של הקב"ה, כי הוא אומר יגמר נא רע רשעים (תהלים ז, י), שנותן לרשע לגמור את כל תכניותיו, וברגע האחרון, אז ותכונן צדיק (שם), שהקב"ה מצילו מבין שיני האריות, כאשר הוא כבר נואש להנצל מידיהם, ואז נתפרסם הדבר ונתגדל כבוד הש"ת על כל הנסים והנפלאות, ועי"ז יכירו וידעו כי הצלתינו מושגחת מה', ובשר ודם אינו יכול לעשות כזאת.

וזה מה שאמר 'והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם' ממש, היינו, כשכבר ידם נטויה, מוציא אותנו הקב"ה מתחת ידיהם, והיא שעמדה לנו בכל דור ודור, וכאשר רואים זאת הגויים יראים לשלוח בנו יד.

ודבר זה אנו צריכים להחדיר בתוכינו, שהגם שאנו רואים לפעמים שתוקפין אותנו צרות בצרורות רח"ל, ואנו עומדים במצב ירוד וגרוע ח"ו ואנו מרגישים שכלו כל הקיצין, ונראה שאין מנוס ואין דרך לצאת ממנה, עכ"ז צריכים להתחזק באמונה ובטחון שלא רק שהקב"ה יכול לעזור ולהושיע גם 'ברגע האחרון', אלא כך הוא דרכו של הקב"ה, והקב"ה מביא אותנו לפעמים בכונה תחלה למצב הזה, כדי שעי"ז יתגלה כבודו ית' בעולם ביתר שאר ויתר עוז.

« התליינים כבר התחילו לגשת לאסתר המלכה!!! »

וזה מה שאנו מוצאים אצל אסתר, כמו שאי' במדרש לקח טוב, בזה"ל: 'בְּלֶכֶת אסתר אל החצר הפנימית לקחה עמה שלש שפחות, אחת בימינה ואחת בשמאלה ואחת סובלת בגדים מאחריה וכו', כיון שבאת לפתח בית המלך, והמלך יושב על כסא מלכותו נוכח הפתח, הביטה אסתר וראתה את עיני המלך אדומות כדם, שעלה חמתו עליה, על שבאת בלא קריאה. כיון שראתה אסתר את המלך כועס, תש כחה ולא עצרה כח, השליחה ראשה על ראש שפחתה שבצידה ונתעלפה, וכמעט שלא פרח נשמתה, מיד ריחם הקב"ה עליה ומשך לה חוט של חסד", עכ"ל.

הרי לנו לימוד נפלא כמה אסור לאדם להתייאש בשום מצב שהוא, הרי קרוב היה אסתר למצב של 'אין מוצא', אין דרך חזרה, ובתרגום כתוב, שקמו כבר התליינים אשר למלך לגשת להרוג את אסתר, והנה לפתע נהפכה הקערה על פיה, נשאה חן בעיניו ויושט לה את השרביט. ללמדנו, שאין מעצור לה, גם ברגע שכבר כלו כל הקיצים, וכפי שאמרו חז"ל 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים', (ברכות י.)

את דברי הרא"ש בבהירות נפלאה, וכותב בזה"ל: "...והוא אשר כתב באורחות חיים להרא"ש וכו', כי זה יסוד היחוד להאמין שאין עוד מלבדו ואין כל תנועה ללא רצון השי"ת, ולכן אף האמונה בהשגחה פרטית מכלל האמונה ביחוד להאמין בו, כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות, כי השגחת הקב"ה אינה רק במעשים הגלויים והנראים, אלא אף המתחולל בתוך לבו וכליותיו בכלל השגחת הקב"ה, כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים אף באנכי ה' אלקיך אינו מאמין, ואין זה יחוד שלם, כי יציאת מצרים היתה בהשגחה פרטית ללא תכלית, וכל יסוד האמונה ביציאת מצרים היא אמונה בהשגחה, ולכן כל שאינו מאמין בזה אף לא מקרי מאמין ביחוד ובאנכי ה' אלקיך, וזהו סגולת ישראל על כל העמים וזה כל התורה כולה", עכ"ל.

ונאיר את הדברים עוד יותר ע"פ מכתבו הנורא (אגרת לבנו שנסע בשליחות מצוה, הודפס בספר אור ישראל מכתב כ"ד) של הג"ר זונדל מסלנט זצ"ל, שכתב יסוד נפלא בענין האמונה בהשגחה, שמשום מה יסוד זה נעלם מעיני העולם.

וז"ל: "ותחזור תמיד פסוקי בטחון וישועה, ואז תלך לבטח ותשועת ה' כהרף עין. כידוע שהבורא ית"ש משגיח בכל רגע על כל אדם בפרטיות ועיניו, זו יסוד האמונה בהשגחה שמשגיח תמידית על האדם בכל שעה ושעה, וכשם שהאדם פונה לבו לה' כן ה' פונה להשגיח עליו, כמש"כ במדרש ה' צִלְףָּה (תהלים קכ"א, ה) מה הצל הזה כשאתה מראה אותו אצבע אחד הוא מראה אותך אצבע אחד, ואם כל היד, מראה כנגדך כל היד, כן הקב"ה, כדרך שבא האדם לראות כן בא ליראות", עכ"ל הגר"ז.

וע"פ זה מבאר הג"ר יחזקאל לעוינשטיין זצ"ל, שמכאן מבואר, שיש ב' עיני השגחה, עיקר ההשגחה שלא עזב ה' את הארץ ח"ו, כי הוא משגיח על כל פרטי הבריאה לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו, ודלא כדעת הכופרים שטוענים שעזב ה' את הארץ ח"ו.

אמנם יש עוד ענין בהשגחת ה' בבריאתו, והוא ענין השגחה בגדר שמירה ששומר הקב"ה את חסדיו הדבקים בו, שצריכים שמירה בעולם הזה מכל מקרה ופגע רע שצריכים להישמר מהם, כי אע"פ שהכל נעשה ע"י הקב"ה בעצמו ואין עוד מלבדו, הרי הקב"ה גזר שינהיג את העולם עפ"י חוקי וגדרי הטבע, ובלא השגחה ושמירה מעולה יכול האדם לינוק, ולזה הבטיח הקב"ה לחסדיו הבוטחים ודבקים בו שישמרם בשמירה מעולה, כדכתיב רגְלֵי חֲסִידָיו (שמואל א' ב, ט).

ומוסיף האור יחזקאל, דיסוד זה של אופני השגחת השי"ת על בראיו כבר מפורש ברמב"ן פ' וירא, שכ' על הפסוק כי יִדְעֶתְיוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנֵי וְגו' (בראשית יח, ט), וז"ל: "ונכון בעיני, כי ידיעה זו ידיעה ממש, ירמוז כי ידיעת השם שהיא השגחתו בעולם השפל, היא לשמור הכללים, וגם בני האדם מונחים בו למקרים עד עת בוא פקודתם, אבל בחסידיו ישם אליו לבו לדעת אותו בפרט, להיות שמירתו דבקה בו תמיד, לא תפרד הידיעה והזכירה ממנו כלל, כטעם לא יִנְרַע מִצְדִּיק עֵינָיו (איוב לו, ז), ובאו מזה פסוקים רבים כדכתיב הִנֵּה עֵין ה' אֵל יִרְאֵינוּ (תהלים לג, יח) וזולת זה", עכ"ל הרמב"ן.

והוא כמש"כ שמצדיק לא גורע הקב"ה עינו, ודואג שיזכה לבוא לעוה"ב נקי מכך חטא ופגם, אך עם הרשעים ושאנם חסידים השגחת השי"ת עמם אינו בגדר שמירה, אלא לפי הכללים עד עת בוא פקודתם, ובו יעשה הקב"ה דין ומשפט. וע"פ ביאורו של רבי זונדל זצ"ל יוצא, שההבדל בין סוגי השמירה תלוי אך ורק במדת בטחוננו של האדם בה'. ונמצא שבבחירתו של האדם אם יזכה לשמירה מעולה כפולה ומכופלת מאת השי"ת אם לא.

וא"כ עצם גודל הבטחון בהשי"ת גורם לשמירה מעולה מכל נזק, שבעקבותיו יכול האדם לשמור על אופטימיות גבוהה בכל מצב ומקרה.

נתאר לעצמנו, אדם שהועמד לדין על ידי השלטונות על עבירה חמורה שעונשה מוות, אין ספק שאדם זה וקרוביו לא יחסכו בכסף ובמאמץ כדי לשכור עבורו את טובי עורכי דין, אשר ישתדלו בכל כחם לזכות אותו בדין. והנה, אמנם נשכרו עורכי דין בעלי שם והם פעלו ללא ליאות, אך ללא הועיל, יד הקטגורים גברה ודינו של האיש נגזר למיתה.

ברור שהצער גדול מאוד, אולם עדיין אין מקום ליאוש, בפני הנאשם עומדת האפשרות לפנות לבית דין גבוה יותר ולערער בפניהם על פסק הדין. לצורך הדיון המחודש נשכרים ערכי דין נוספים והון רב מושקע כדי לנסות להציל את האיש מפסק הדין הנורא, אך גם כאן גוברת ידם של המשמאילים ופסק הדין נשאר בעינו.

המצב עתה רציני ביותר, סיכויי ההצלה נראים קלושים אך עדיין נשאר פתח לתקוה על ידי בקשת חנינה מאת המלך. מגישים אישים רמי מעלה אשר ימליצו טוב בפני המלך ועם זאת מציפים את בית המלכות במכתבים המתארים את מצבה האומלל של משפחת הנאשם, את עתיד ילדיו הרכים, אשתו החולה והוריו הזקנים ועוד עובדות המעוררות רחמים.

במקביל להגשת בקשת החנינה מפעילים לחצים על השלטון, לצורך

זה מגישים כל מכר וכל ידיד, קרוב ורחוק, אשר יש לו מהלכים כל שהם אצל השלטון, ומבקשים מהם לנצל את מעמדם ולעשות כל שיכולתם למען הצלת הנידון.

אך כל העמל היה לריק, פסק הדין נשאר בעינו, הכל שבים מן המערכה בפחי נפש והנידון מובל לתא המוצאים להורג וממתין לביצוע גזר הדין, במצב זהה תיחשב אמנם התקוה להצלה בבחינת דבר שאינו מסתבר כלל, אולם ידידים וקרובים, מבקשי טובת האיש, עדיין מייחלים לאיזו שהיא תקוה, תקוה בלתי סבירה זו תלך ככל שתתקרב שעת ההוצאה לפעול של גזר הדין.

והנה הגיעה השעה, הממונה על ההוצאה להורג נכנס לחדרו של הנאשם ומוציא את החרב מנרתיקה, הוא בודק אותה והיא נמצאת חדה ומניחה על צווארו של הנידון למוות, עד לרגע זה יכול עדיין להבהב שביב קלוש של תקוה, אולי, אולי יתרחש משהו מפתיע. אולם כאשר החרב כבר מונחת על הצוואר והיא חדה ביותר עד שאין צורך אפילו להתאמץ כדי לכרות את הראש לא נותרה כל סיבה אשר בה אפשר לתלות תקוה להצלה.

אולם על מצב זה בדיוק הורונו חז"ל 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים', גם אז יש להתפלל ולקוות לה' ולבטוח בישועתו.

« איך מגיעים לדרגה גבוהה כזו של אופטימיות!?! »

והאין אדם יגיע לזה הדרגה לא להתייאש, הנה הרא"ש בספרו אורחות חיים יורד לפרטי ענין האמונה וכותב בזה"ל: "לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובזה תקיים בלבבך היחוד השלם להאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות, כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים, אף באנכי ה' אלקיך אינו מאמין, ואין זה יחוד השלם, כי זה הוא סגולת ישראל על כל העכו"ם וזה יסוד כל התורה", עכ"ל.

הרא"ש מגלה לנו בזה, שיש ב' חלקים ביסוד האמונה בה', האמונה במציאותו יתברך והאמונה בהשגחתו הפרטית. האמונה במציאותו נאמרה בדיברה הראשונה אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ (שמות כ, ב), והאמונה בהשגחתו הפרטית נאמרה באֲשֶׁר הוצאתיך מארץ מצרים (שם). ולכן נזכרו הני ב' ענינים אלו בדיברה הראשונה, כי שניהם משלימים קיום האמונה והיחוד השלם, כי מי שמאמין במציאותו ה' בלבד ולא בהשגחה פרטית הוא בגדר אינו מאמין, וחסר לו עיקר מעיקרי האמונה בה'.

ובספר אור יחזקאל לרבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל (אמונה דף קכ"ה) ביאר